CEVAPLI KİTAPÇIK

Soru	1	2	3	4	5	6	Toplam
Puan	16	18	16	16	18	16	100

6 açık uçlu / kısa cevaplı soru · 100 puan. Yanıtlarında istenen işlem, gerekçe ve kanıtı göster.

Yazılı provasıdır. Okulunun seçtiği senaryoyu kontrol et.

1. Sorunun türü değişince · 16 puan

Bir okulda iki soru tartışılıyor: “Kütüphane bu hafta kaç saat açık kaldı?” ve “Kütüphaneden herkesin eşit yararlanması ne demektir?”

Hangi sorunun felsefi sorgulamaya daha açık olduğunu açıklayınız. Öteki sorudan farkını belirtiniz; seçtiğiniz soruyu derinleştirecek bir alt soru yazınız.

Örnek yanıt

İkinci soru eşitlik kavramının anlamını ve haklı erişim ölçütünü sorgular; tek bir saat sayımıyla cevaplanamaz. İlk soru gözlem ve kayıtla yanıtlanabilecek olgusal bir sorudur. Alt soru örneği: “Aynı saatleri sunmak, farklı ihtiyaçları olan öğrenciler için eşit yararlanma sağlar mı?”

- Soruların olgu mu kavram/değer mi sorduğunu ayır.
- Felsefi soruyu gerekçe isteme ve kavramı sorgulama yönüyle açıkla.

Dikkat: Felsefi soruyu “hiçbir cevabı olmayan soru” diye tanımlamak.

2. Sorgulama nasıl gelişir? · 18 puan

Düşünce tarihine ilişkin bir ders notunda şu iki tutum karşılaştırılıyor: Bir tutum doğa olaylarını yalnız aktarılan anlatılarla açıklar ve anlatıyı sorgulatmaz. Diğer tutum açıklama için tutarlı gerekçeler arar, itirazları tartışır ve gerektiğinde görüşünü değiştirir. Bu metin iki tutumu karşılaştırmak için hazırlanmış bir ders özetidir.

İkinci tutumun felsefi düşüncenin gelişimine nasıl katkı sağlayabileceğini iki özelliğiyle açıklayınız. “Felsefenin gelişmesi, geçmişteki bütün düşüncelerin değersizleşmesidir.” sonucunun bu metinden çıkıp çıkmadığını gerekçelendiriniz.

Örnek yanıt

Gerekçe arama, eleştirellik, tutarlılık ve görüşü yeniden değerlendirme felsefi düşüncenin gelişimini destekler. Metin bütün geçmiş düşünceleri değersiz saymayı gerektirmez; miras alınan düşünceler de gerekçeleri incelenerek korunabilir, değiştirilebilir veya reddedilebilir.

- İkinci tutumdaki sorgulama özelliklerini seç.
- Eleştirel inceleme ile toptan reddetmeyi ayır.

Dikkat: Felsefeyi geçmişle hiçbir ilişkisi olmayan tek seferlik kopuş gibi sunmak.

3. Hızlı karar ve gerekçe · 16 puan

Bir okul kurulu “Telefonlar ders süresince toplansın.” önerisini tartışıyor. Bir üye yalnız uygulamanın hızlı olup olmadığına bakıyor; diğeri özgürlük, sorumluluk ve öğrenme hakkı kavramlarını sorguluyor.

Felsefi düşüncenin bu karara sağlayabileceği iki katkıyı açıklayınız. Kurulun tartışmasına yönelik bir felsefi soru kurunuz. Telefonların mutlaka toplanması ya da mutlaka serbest olması yönünde karar vermeniz gerekmiyor.

Örnek yanıt

Felsefe kavramların anlamlarını açıklığa kavuşturabilir ve önerinin dayandığı değerleri/gerekçeleri eleştirel değerlendirebilir. Örnek soru: “Öğrenmeyi korumak amacıyla bireysel özgürlük hangi ölçütle sınırlandırılabilir?” Böylece karar yalnız hız üzerinden değil, gerekçeleri tartılarak incelenir.

- Kararın hangi değerleri birlikte etkilediğini belirle.
- Bir kavram açıklığı ve bir gerekçe değerlendirme katkısı göster.

Dikkat: Felsefenin katkısını yalnız hızlı veya kesin bir karar vermek sanmak.

4. Aynı sözcük, farklı anlam · 16 puan

İki öğrenci “özgürlük” üzerine konuşuyor. İlki “Özgür olmak, aklıma gelen her şeyi yapmaktır.” diyor. İkincisi “Özgür olmak, seçenekleri anlayıp sorumluluğunu üstlenerek karar verebilmektir.” diyor.

Anlam farkının düşüncelerin çatışmasına nasıl yol açtığını açıklayınız. Tartışmayı verimli kılmak için sorulabilecek bir kavram açıklama sorusu yazınız; düşünme ile dil arasındaki ilişkiyi bu örneğe bağlayınız.

Örnek yanıt

Aynı sözcük farklı ölçütlerle kullanıldığı için kişiler aynı önermeyi tartışıyor görünseler de farklı özgürlük anlayışlarına dayanırlar. “Özgürlüğün başkalarının haklarıyla ilişkisini tanımınıza nasıl katıyorsunuz?” gibi soru anlamları açar. Dil düşünceleri kurup paylaşmaya yardım eder; kavramlardaki belirsizlik düşüncenin karşılaştırılmasını zorlaştırır.

- Sözcüğün iki kullanımındaki ölçüt farkını göster.
- Ortak anlam belirlemenin gerekçe tartışmasını nasıl kolaylaştırdığını açıkla.

Dikkat: İki kişinin aynı sözcüğü kullanmasını aynı kavramı düşündüklerinin kanıtı saymak.

5. Öncül ve sonuç · 18 puan

Bir öğrenci şu argümanı kuruyor: “Bütün memeliler omurgalıdır. Yunuslar memelidir. Öyleyse yunuslar omurgalıdır.” Başka biri “Sonuç doğruysa argümanın biçimini incelemeye gerek yoktur.” diyor.

Argümanın öncüllerini ve sonucunu ayırınız. Çıkarımın biçimsel geçerliliğini açıklayınız; bir sonucun doğru olması ile çıkarımın geçerli olması arasındaki farkı belirtiniz.

Örnek yanıt

İlk iki cümle öncül, son cümle sonuçtur. Yunuslar memeliler kümesinde, memeliler omurgalılar kümesinde olduğundan öncüller doğruysa sonucun yanlış olması mümkün değildir; biçim geçerlidir. Doğruluk önermelerin içeriğine, geçerlilik sonucun öncüllerden zorunlu çıkmasına ilişkindir. Doğru sonuç tek başına her argümanı geçerli yapmaz.

- Cümlelerin argümandaki görevini belirle.
- Küme içerme yapısını sonuç ilişkisine uygula.

Dikkat: Sonucun gündelik bilgimize uygun olmasını geçerlilik için tek ölçüt saymak.

6. Hızlı genelleme · 16 puan

Deniz, okulun bahçesinde görüştüğü üç arkadaşının e-kitap okumayı sevmediğini öğreniyor ve “Bu okulda hiçbir öğrenci e-kitap sevmez.” sonucuna varıyor.

Öncül ve sonucu yazınız. Sonucun kapsamının kanıtla uyuşup uyuşmadığını açıklayınız. Daha ölçülü bir sonuç ve araştırmayı geliştirecek bir adım öneriniz.

Örnek yanıt

Öncül: Görüşülen üç arkadaş e-kitap sevmiyor. Sonuç: Okuldaki hiçbir öğrenci sevmiyor. Üç kişilik, arkadaşlardan seçilmiş örneklem bütün okulu ve kesin “hiçbir” yargısını desteklemez. Ölçülü sonuç “Görüştüğüm üç arkadaş e-kitap sevmediğini söyledi.” olabilir; farklı sınıflardan daha temsil edici örneklemle görüşme yapılabilir.

- Kanıtın kimleri kapsadığını saptayarak sonuç kapsamıyla karşılaştır.
- Genellemenin gücünü kanıtla uyumlu hâle getir.

Dikkat: Sorunu yalnız “Deniz yanlış düşünüyor” diye belirtip kanıt-kapsam ilişkisini açıklamamak.